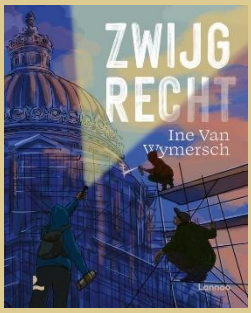
Inspiratiefiche

door Anne-Marie Tassier

Zwijgrecht

Auteurs: Ine van Wymersch en Fiene van den Abeele
Illustrator: Delphine Frantzen
Uitgever: Lannoo
Jaar van uitgave: 2025

Over de makers

De vader van Ine van Wymersch was korpschef van de politiezone Brussel, misschien wilde ze daarom ook in die wereld werken. Ze studeerde rechten aan de KU Leuven en werd advocaat. Ze werkte onder andere als juridisch adviseur bij de lokale politie van Brussel. Ze was jeugdmagistraat bij het Openbaar Ministerie en woordvoerster voor de slachtoffers van de aanslagen op de luchthaven van Zaventem en in de metro van Brussel.

In 2019 werd ze de jongste procureur des Konings van België en in 2023 nationaal drugscommissaris. Ze coördineert het beleid rond de bestrijding van drugscriminaliteit in het land en komt dus voortdurend in het nieuws. Maar ze schrijft ook boeken! Ze heeft zelf vier kinderen (waaronder een tweeling) en ze merkte dat heel veel jongeren amper iets weten over justitie en recht. Daarom is er nu dit boek: *Zwijgrecht*. Ze schreef het samen met Fiene van den Abeele, die zorgde voor de verklaringen van al die juridische termen.

Korte inhoud

Laura woont bij haar moeder na de scheiding van haar ouders. Nu wil haar vader via de familierechter het contact herstellen. Laura wil dat wel, maar is bang voor de reactie van haar moeder. Ze raakt aan de praat met Sid, een jonge politieagent. Hij laat haar het gerechtsgebouw zien en ze noemt hem “de man met de duizend sleutels” omdat hij alle geheime deuren kent. Hij legt uit hoe het rechtssysteem werkt en laat haar stiekem meeluisteren bij het gesprek van haar ouders met de rechter. Zo ze ziet ze ook hoe een buitenlandse man, Pablo Dos Santos, voorgeleid wordt. Hij is op de luchthaven betrapt met een koffer vol drugs. Laura vindt hem een crimineel maar heeft ook wel medelijden. Sid vertelt haar hoe zijn eigen ouders er nooit voor hem waren, ook niet toen hij in de jeugdgevangenis terecht kwam. De dood van het meisje Girl, een slachtoffer van een loverboy, brengt hem tot bezinning. Laura zal Sid af en toe nog eens opzoeken. Pablo is vrijgesproken, in de koffer zat geen cocaïne maar poedersuiker! Zo testen drugscriminelen hun koeriers of ze wel betrouwbaar zijn. Sid bezorgt hem een baantje als afwasser in het café van zijn vriend Max; zo kan hij zijn vliegticket naar huis verdienen. En Laura ziet nu haar vader geregeld en heeft er vrede mee dat haar ouders nooit meer bij elkaar zullen komen.

Doelgericht in interactie met de inspiratiefiche

Kinderen en jongeren die meedoen met de Leesjury lezen bewust en actief. Sommigen doen dit tijdens hun vrije tijd in de bibliotheek, thuis of via de school. Jij als begeleider helpt hen daarbij. Door met hen in interactie te gaan, doe je hen als lezer groeien in hun literaire competenties.

Daarbij komen vier aspecten aan bod: juryleden beleven, interpreteren, analyseren en beoordelen de Leesjury-boeken.

De inspiratiefiches van de Leesjury bieden jou als begeleider houvast. Ze nodigen je uit om met gerichte vragen en opdrachten te werken. Zo help je de leeservaring van je juryleden te verrijken en verdiepen. Je leest er meer over op https://www.deleesjury.be/doelgericht-interactie-met-de-inspiratiefiches.

Deze fiches zijn opgemaakt voor elke Leesjury-begeleider, in de bib of op school. Sta je voor de klas? Elke fiche is gelinkt aan enkele minimumdoelen en eindtermen van het Vlaamse onderwijs. Op het einde van deze inspiratiefiche vind je de gelinkte minimumdoelen of eindtermen.

1 VOOR HET LEZEN

Bekijk samen met de juryleden de cover en blader al eens door het boek.

→ Maakt de cover je nieuwsgierig? Wat voor soort boek is dit? Een spannend avontuur?

→ Wat vind je van de illustraties? In welke stijl zijn ze getekend? Zijn ze realistisch? Als in een stripverhaal? Als cartoons? Passen ze bij het thema? Geven de illustraties je zin om te beginnen lezen?

Laat de juryleden nadenken over de titel.

→ Waar slaat de titel *Zwijgrecht* op?

De werking van de rechtsstaat staat centraal in dit verhaal. Daarom behandelt het boek realistische, maar moeilijke onderwerpen zoals drugssmokkel, echtscheiding en seksueel misbruik. Bespreek op voorhand met de juryleden dat de auteur de realiteit van justitie niet schuwt en dat dit voor sommige lezers gevoeliger kan liggen dan voor anderen.

→ Zou je uit jezelf een boek over justitie kiezen? Wat verwacht je ervan?

Voor de lastige passages over een tienerpooier werkte de auteur samen met ChildFocus.

→ Waarom is het belangrijk dat een boek moeilijke en maatschappelijke thema's bespreekbaar maakt? En waarom zou je als auteur samenwerken met een organisatie als ChildFocus?

Childfocus schreef voor het platform WAT WAT een artikel over tienerpooiers: https://www.watwat.be/seks/seks-en-grenzen/wat-een-tienerpooier.

2 TIJDENS HET LEZEN

— Nodig juryleden uit om op zoek te gaan naar de factor die alle personages verbindt
— Laat juryleden bijhouden in welke omstandigheden de verschillende personages opgroeien of leven

3 NA HET LEZEN

Het boek is uit, maar ga nu eens terug naar het begin, naar het gedicht *Hoorrecht* op pagina 4. Een van de juryleden kan het misschien hardop voorlezen.

→ Heb je 't meteen gelezen en begreep je het? En nu? Waar gaat het over? (Ruzie, volwassenen, onzichtbaar zijn ...)
→ Wat heeft dit gedicht met het boek te maken? (de vechtscheiding - ouders die geen rekening houden met kinderen – verlangen naar vroeger ...)
→ Gaat het gedicht dan alleen over Laura? (Sid verlangt naar een knuffel van zijn moeder, steun van zijn vader, maar krijgt dat niet. (p.143-144) De jongeren in het boek worden vaak niet gehoord en dus niet geholpen.)

Cover en illustraties

→ Wat denk je van de omslag nu je het boek uit hebt? Het is een illustratie van een enkel fragment: Girl die graffiti spuit op de koepel van het gerechtsgebouw.
→ Zou jij een andere cover bedenken? (Iets met Laura, of met Vrouwe Justitia, of Laura en Sid buiten op het bankje?)
→ Passen de illustraties en de stijl waarin ze getekend zijn bij het verhaal?

Titel

→ Waar slaat de titel Zwijgrecht op?

In de wet staat dat je het recht hebt om te zwijgen als je aangehouden wordt (p.86). Je kunt niet verplicht worden mee te werken aan je veroordeling.

→ Is dat de enige reden waarom voor die titel gekozen is?

Zwijgen, je mond houden, niks zeggen is als een rode draad doorheen het hele boek. Alle personages zwijgen wel ergens over. Kun je voorbeelden geven?

- Zo wil Laura niet zeggen dat ze haar vader mist; of wat ze met de familierechter bespreekt.

→ Waarom? (Ze wordt er verdrietig van. (p.8) Ze is die hele scheiding zó beu! (p.17) Ze wil haar moeder niet boos maken. (p.15)

- Pablo zegt zijn vrouw niet dat hij drugs gaat smokkelen. (p.65) Hij wil ook niet dat iemand het te weten komt. “Ik nam me voor om er na mijn terugkeer geen woord meer over te zeggen.” (p.70)
- De jongeren uit de Marollen zwijgen hardnekkig als ze aangehouden worden; ze kunnen niet gedwongen worden om te bekennen, dat weet Girl maar al te goed: “Zwijgen, altijd blijven zwijgen, sukkel.” (p.122)
- Voor de jeugdbendes van de Marollen is zwijgen ook een erecode: je verklikt je vrienden niet. “...je beste vrienden verraden, ik moest er niet aan denken” (p.142) Max noemt het “omerta” maar is dat hetzelfde als wat Sammy ermee bedoelt op pagina 174? (Criminelen als Sammy bedoelen dan dat je zwijg*plicht* hebt. Net zoals bij de Maffia. (p.127) je kunt dat bekopen met je leven!)

De personages en hun evolutie

→ Wat komt er van hen terecht? Veranderen ze? Kunnen ze hun leven een andere wending geven? Met wie voel jij het meest mee?

Laura Vermeersch woont bij haar moeder na de vechtscheiding van haar ouders. Haar vader wil via de familierechter het contact herstellen. Ze mist hem maar wil haar moeder niet teleurstellen. Door de verhalen van Sid krijgt ze inzicht in de manier waarop het gerecht in België werkt. In het begin is ze boos en heeft ze geen zin in “al het gedoe”; later begrijpt ze beter hoe het leven in elkaar zit. “Ik heb tenminste ouders die voor me vechten, elk op hun eigen manier.” (p.106). Ze kunnen hun boosheid en verdriet opzijzetten in het belang van hun kind.

Sid (Sideron Lacour) – De jonge agent die Laura rondleidt in het Justitiepaleis. Hij groeide op in armoede en zat bij jeugdbendes. Ooit zat hij in de jeugdgevangenis maar hij kon zich herpakken en kreeg een tweede kans. Nu is hij politieagent en helpt hij mensen zoals Pablo.

Pablo dos Santos, de man uit Cuba die terecht staat voor drugsmokkel. Zijn vrouw en hij werken keihard maar kunnen hun kinderen amper te eten geven. Met de hulp van Sid kan zijn zijn terugvlucht verdienen.

Girl (Sofia Mercier) – haar ouders zijn spoorloos, ze woont soms bij een tante. Ze is stoer, bitchy, en altijd op zoek naar iemand die haar een beter leven kan geven. Zoals Sammy, de “loverboy” die haar misbruikt. Girl komt nooit uit de ellende, ze vertrouwt niemand meer. Ze sterft in een auto-ongeluk.

Max (Maxime Smets) – de oudste en de sterkste, “hij weet altijd raad” Max wil eigenlijk nooit meedoen als zijn vrienden weer iets van plan zijn, maar komt toch altijd mee om hen te beschermen. Hij was liefst leraar geworden maar zal later een café hebben, waar zijn vrienden altijd welkom zijn.

Ket (Cédric Decuyper) – de buurjongen, hij is niet zo slim, wil erbij horen. Max zal hem later helpen en klusjes laten doen in zijn café. Ket slaagt er niet in uit de miserie te raken.

Thema en doel

→ Wat zijn de belangrijkste thema's? (De werking van de rechtstaat, armoede, trouw aan je vrienden, goed en kwaad, schuld en boete, daders en slachtoffers, de rol van hulpverleners, geluksvogels en pechvogels.)
→ Kun je beschrijven in welke milieus de hoofdpersonen leven en welke invloed dat heeft op hun toekomst?
(Laura's ouders zijn gescheiden maar verder vindt ze haar leventje normaal: ze kan gewoon naar school, studeren, shoppen en uitgaan. Door de verhalen van Sid leert ze dat niet iedereen dezelfde kansen krijgt. Maar ze wil toch ook snel "terug naar haar vriendinnen" (p.229).

Max, Ket, Girl en Sid wonen in een achterbuurt, in moeilijke omstandigheden. Ouders zijn amper of helemaal niet aanwezig. Pablo leeft in een land waar geen sociale voorzieningen zijn en drugsbendes de dienst uitmaken.

Soms zijn criminelen zelf ook slachtoffers.
→ Kun je voorbeelden geven? (Pablo, Girl)
→ Waarom slaagt de ene er wel in om een goed leven op te bouwen en de andere niet? Is het hun eigen schuld als het fout gaat of hebben ze gewoon bittere pech?
(Pablo ziet geen uitweg uit de armoede, in zijn land zijn er geen sociale voorzieningen, maar hij krijgt wel hulp van Sid en Max. Girl heeft geen familie om op terug te vallen, in de jeugdinstellingen kreeg ze niet de juiste hulp. Ze ís ook moeilijk te helpen, ze heeft veel te veel meegemaakt en vertrouwt niemand.)

Genre en opbouw

Zwijgrecht is een raamvertelling: dat is een techniek waarbij een verhaal de omlijsting vormt voor verschillende andere verhalen, de binnenvertellingen. Bij een raamvertelling is een onderwerp, een thema of een personage de bindende factor.
→ Wat is die bindende factor in dit boek? (Het gerecht en het justitiepaleis. En daarin passen de verschillende verhalen over mensen die op een of andere manier in dat justitiepaleis terecht komen.)
→ Hoe is het boek opgebouwd? De hoofdstukken gaan iedere keer over een ander personage. Tussendoor blauwe bladzijden met korte informatie en uitleg over juridische termen.

Perspectief

→ Vanuit welk perspectief, of standpunt is dit boek geschreven?
Het begint met Laura die beschrijft hoe ze naar de familierechter moet. "Ik heb hier helemaal geen zin in." (p.5). Is dit dus een *ik-verhaal*? (Een verhaal dat door het hoofdpersonage zelf verteld wordt. Je ziet, hoort en voelt wat die allemaal beleeft.)

Maar is zij de enige “ik”? Een paar hoofdstukken verder is het plots Pablo die vertelt!

→ Kun je meer voorbeelden geven? (Sid vertelt in de ik-persoon over zijn jeugd en midden in zijn relaas is Girl ineens de ik-persoon.) De verhalen van de verschillende personen spelen ook niet allemaal in dezelfde tijd, dat heet een niet-lineaire verhaallijn. Maar ze passen dus wel allemaal in de raamvertelling.

→ Waarom springt de schrijfster van de ene persoon naar de andere denk je? (Zo wordt het veel spannender, je leeft dan echt mee.) Kijk eens hoe zo’n tekst zou veranderen als Sid moest beschrijven wat Girl meemaakt, denkt en voelt; dat zou helemaal anders overkomen. Zo maakt de schrijfster dat je beter begrijpt waarom personages in de problemen komen.

→ Kun je altijd volgen als het verhaal van het ene naar de andere personage springt?

Fictie/non-fictie

Met al die info op de blauwe pagina’s is dit ook een beetje als een cursusboek!

→ Wat vind je daarvan? Stoort het? Lees je liever door? Of is het wel interessant en helpt het om het verhaal te begrijpen?

→ Wat wil de schrijfster met dit boek bereiken?

Ze merkt dat veel jongeren, zelfs haar eigen kinderen, heel weinig weten hoe justitie werkt. “Hoe meer je begrijpt wat er rond jou gebeurt, hoe meer vat je op je leven hebt. Kennis is kracht.” vindt ze. Ze hoopt dat het boek ook in klaslokalen gebruikt wordt om gesprekken over recht en maatschappij op gang te brengen. Want oordelen over mensen die in de fout gaan is te gemakkelijk. Ze pleit voor begrip, empathie en het besef dat het lot vaak bepaalt of iemand in de ellende kan belanden.
(zie https://www.boekenbril.be/recensies/zwijgrecht/)

→ Is ze daarin geslaagd?

→ Ben je na dit boek anders gaan denken over jeugdcriminaliteit?

→ Zou het jou, of je vrienden kunnen overkomen? Wat zou jij doen als je in de problemen zat? (De juryleden kunnen in groep oplossingen bedenken zoals: bellen met de kindertelefoon of met Awel / praten met een leerkracht die je vertrouwt / naar het Jac of Tejo gaan …)

→ Hoe belangrijk is het om iemand te hebben die in jou gelooft? De schrijfster heeft te veel jongeren ontmoet die het gevoel hebben dat de volwassenen ze opgegeven hebben en dat ze er alleen voorstaan. Girl heeft nooit een rolmodel gehad, geen opvoeding. Ze is pas dertien als ze met Sammy optrekt, een kind nog. Ze weet het verschil niet tussen goed en fout en heeft nooit de juiste hulp gekregen van mensen die het geduld hebben om tot haar door te dringen. FuckS#nodreams is haar hashtag, “Nooit meer zal ik iemand vertrouwen, nooit, echt nooit meer, never.” (p.175) Kun je dat begrijpen?

Op de achterkant van het boek staat dat de auteurs justitie een menselijk gelaat willen geven, is dat gelukt?

→ Hoe belangrijk is de manier waarop politie, hulpverleners, advocaten, rechters enz. met jongeren omgaan? Kun je voorbeelden geven? (De familierechter: “…als een soort bondgenoot.” (p.16). De politie: “… hij knipoogde naar meester van As.” (p.141). De advocaat: “Even had ik het gevoel dat ze me wel dapper vond.” (p.136). De jeugdrechter: “Ik had het gevoel dat ze wist dat het hierbuiten ieder voor zich was.” (p.204).

Wat wil jij later worden? Vaak denken mensen dat een rechtenstudie aan de unief saaie kost is, wat denk jij nu je dit boek gelezen hebt? Toch wel boeiend!? Zou jij zelf een

goede rechter zijn? Of advocaat? Zou je streng zijn of zou je alternatieve straffen bedenken?

Idee: in de les Engels een beroemde protestsong van Joan Baez en Bob Dylan uit 1964 vertalen en bespreken. In bijlage 1 vind je de lyrics: *There but for fortune go you or I.*

4 VERDER LEZEN

Volgende boeken zijn gelinkt aan dit Leesjury-boek door hun onderwerp, thema, soort of genre. Je kan ze tippen aan je juryleden, zelf lezen en/of gebruiken bij volgende leesactiviteiten:

- De zweetvoetenman: over rechtszaken & regels / Annet Huizing en Margot Westermann (ill.) (Lemniscaat, 2017)
  https://www.boekenzoeker.be/de-zweetvoetenman-over-rechtszaken-regels
- Wie zit in de gevangenis: en andere bijzondere weetjes over misdaad en straf / Charlotte Colman en Stefanie Van Hertem (ill.) (Borgerhoff & Lamberigts, 2024)
  https://www.boekenzoeker.be/wie-zit-de-gevangenis-en-andere-bijzondere-weetjes-over-misdaad-en-straf

5 EINDTERMEN

Met deze fiche kan je werken aan volgende eindtermen:

A-stroom

- Nederlands - 02.13: De leerlingen verwoorden de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten.
- Burgerschap - 07.02: De leerlingen reflecteren over het relationele, gelaagde en dynamische karakter van identiteit.
- Burgerschap - 07.04: De leerlingen gaan geïnformeerd, beargumenteerd en constructief in dialoog over maatschappelijke thema's.

B-stroom

- Nederlands - 02.12: De leerlingen verwoorden de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten.
- Burgerschap - 07.02: De leerlingen reflecteren over het relationele, gelaagde en dynamische karakter van identiteit.
- Burgerschap - 07.04: De leerlingen gaan geïnformeerd, beargumenteerd en constructief in dialoog over maatschappelijke thema's.

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Zo ontstaat er nog meer interactie in de Leesjury-community! Ga naar www.deleesjury.be, klik op 'Lezen' en dan op de gewenste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.

© Iedereen Leest en Anne-Marie Tassier, 2026
Vormgeving: Simon Bequoye

BIJLAGE 1

Songtekst 'The Night They Drove Old Dixie Down'

Artiest: Joan Baez

There but for fortune go you or I
Show me the alley, show me the train
Show me the hobo who sleeps out in the rain
And I'll show you a young man with so many reasons why
But there but for fortune go you or I

Show me the whiskey stains on the floor
Show me the drunkard as he stumbles out the door
And I'll show you a young man with so many reasons why
But there but for fortune go you or I

Show me the country where the bombs had to fall
Show me the ruins of the buildings once so tall
And I'll show you a young land with so many reasons why
But there but for fortune go you and I, you and I

Bron: https://genius.com/Joan-baez-the-night-they-drove-old-dixie-down-lyrics